

foreligger, med det, som i det andet Thing er forelagt af den høitærede Indenrigsminister, og aabenbart kun kan være fremlagt af ham af een Grund, nemlig som den Maade, hvorpaa han ønsker at aflutte Fæstefagen. Det har sin store Interesse for mig og formodentlig for Enhver at sammenstille disse Forslag, og jeg tilstaar, at det netop tilbøls er paa Grund af denne Sammenstilling, at jeg anbefaler det foreliggende Forslag til det høitærede Thing. Tiltrøds for, hvad jeg nylig sagde var min Anskuelse om det Forslag, her foreligger, tilstaar jeg, at jeg foretrækker det for det af Ministeren forelagte. Dette Forslag har dog, noget Godt ved sig; det er uretfærdigt i sin Maade, det er en urigtig Maade at løse denne Sag paa, men det er dog en Løsning; det er en Løsning, som peger paa et godt og stort Maal, Friheden staar dog bagved det. Men hvad der staar bagved den høitærede Ministers Forslag? Ikke andet end et Tilbagefridt; det er en Indskrænkning af det, som man hidtil har villet, naar man har villet fremme denne Sag. Navnlige have de betydelige Kræfter, som her i Rigsdagen have anbefalet at løse Fæstefagen, peget paa Frihed som Maalet, men den høitærede Minister forelægger et Forslag, som kun gaar ud paa at udvide de bestaaende Indskrænkninger. Dette Forslag kan ikke anbefale sig med Hensigtsmæssighedshensyn, og jeg kan heller ikke tro, at den høitærede Minister mener, at det i og for sig er hensigtsmæssige Bestemmelser, han her foreslaar, men jeg maa tro, at det er hans Mening, at det er Noget, han skylder den bestaaende Retstilstand, at det er en videre Udvikling af de bestaaende Retforhold. Jeg vil ikke sige, at Juristerne pleie at være meget frifindede, idetmindste ikke hvad økonomiske Spørgsmaal angaar, og vi have heller ikke sel Exempel derpaa idag; men een Ting pleie dog Juristerne i deres Fremstilling af Rettsvidenskaben at tage Hensyn til, og det er Friheden; i Tvivlstilfælde, naar det gjælder om at forklare Retstilstan-

den, pleier man at tage sit Udgangspunkt fra Frihedens Standpunkt; naar Sættet er bestemt, supponerer man Frihed. Her derimod siger man, at Retstilstanden kræver yderligere Indskrænkning af den bestaaende Frihed i Landet, Retstilstanden, som i hele sit Væsen er baseret paa Frihed, skulde efter det Princip kræve yderligere Indskrænkning af Friheden. Det ærede Medlem deroppe (Berg) siger „Frihed“, men det kan dog ikke negtes, om man ogsaa fra en vis Side vil negte det, at der ogsaa er Noget, der hedder Frihed for Godsseierne; der er ikke blot Frihed for Bønderne og for det ærede Medlem og mig, men ogsaa for Godsseierne. Det kan være, at det ærede Medlem ikke interesserer sig for det, men der eksisterer dog Noget, der kaldes Frihed for Godsseierne. Naar jeg saaledes sammenligner disse to Forslag, saa foretrækker jeg trods alle mine kapitale Indvendinger imod det Forslag, som her foreligger, dette Forslag for det Forslag, der er forelagt af den ærede Minister. Jeg kunde endda forstaa, at den ærede Minister anbefalede hellere at gaa den Vej, han vil gaa, hvis det var klogt, hvis det var Noget, som, om det end i og for sig var urigtigt, saa dog kunde løse de mange praktiske Vanskeligheder, vi have her dels paa Grund af Sagens egen indviklede Natur, dels paa Grund af den historiske Udvikling, vi engang ere komne ind paa, og de mange falske Betragtninger og bestaaende Anskuelser, der engang knytte sig dertil. Jeg kunde forstaa, at den ærede Minister kom med dette Forslag, hvis det virkelig var skiftet til at løse Vanskeligheden, hvis det, om end ikke i og for sig rigtigt, dog paa Grund af Omstændighederne kunde være klogt og hensigtsmæssigt, men ogsaa i den Henseende forekommer mig den ærede Ministers Forslag at være meget lidt tiltalende. Jeg kan ikke se andet end, at den ærede Minister lægger sig ud med en Side, som jeg idetmindste havde troet, at det maatte være ham og Regjeringen af Vigtighed at staa sig godt med, og at han her gjør et Tilbud, som, om det end kan